

TEMA 9. LES COMPETÈNCIES DE L'ESTAT SOBRE ELS ESPAIS MARINS I SOBRE L'ESPAI AERI

1. Competències de l'Estat sobre els espais marins.
2. Competències de l'Estat sobre els espais aeris.

COMPETÈNCIES DE L'ESTAT SOBRE ELS ESPAIS MARINS

- A. Consideracions generals
- B. La Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret de la Mar de 1982 (CNUDM)
  - B.1. Espais sota la jurisdicció de l'Estat riberenc
    - i. Mar territorial
    - ii. Zona contigua
    - iii. Aigües arxipelàgiques
    - iv. Zona Econòmica Exclusiva
    - v. Plataforma continental
  - B.2. Espais situats fora dels límits de la jurisdicció nacional.
    - i. Alta mar
    - ii. Superfície internacional dels fons marins i oceanics

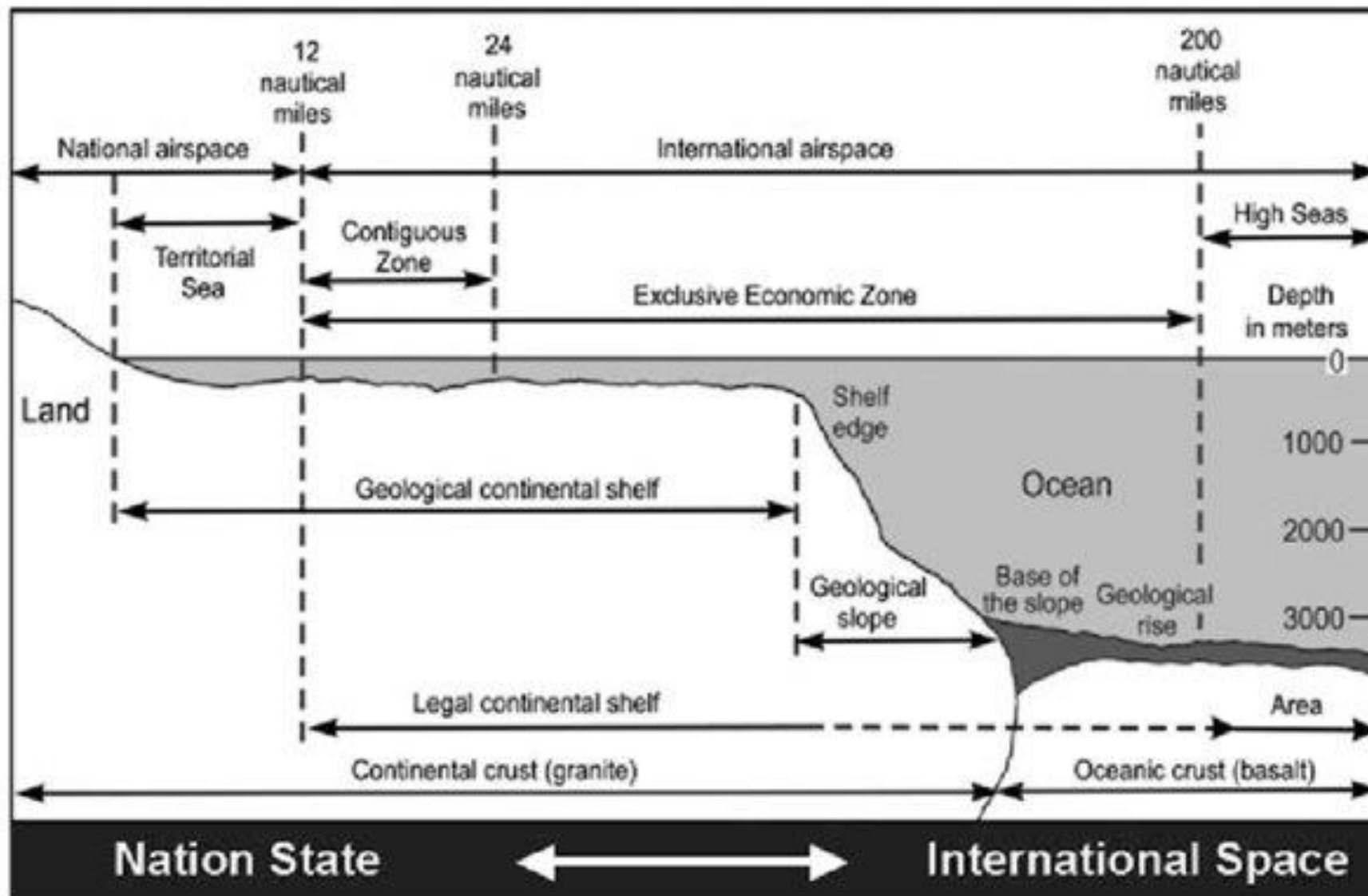
A. CONSIDERACIONS GENERALS

- L'exercici de la jurisdicció sobre els espais marins es deriva del principi que la terra domina la mar i, per tant, de la projecció de l'Estat en la mar des de terra ferma.
- Jurisdicció expansiva o rampant: major extensió i més espais.
- Evolució històrica del Dret de la Mar.
  - Dret consuetudinari internacional: Escola Espanyola (llibertat de navegació) i John Selden (*El Príncep és sobirà en les mars pròximes a terra*). Alta mar (AL) i mar territorial (MT) apareixen com a conceptes.
  - La Societat de Nacions va intentar codificar l'"estatut de la mar territorial" (la Haia-1930), però va fracassar a causa de les diferències sobre els límits proposats.
  - Primera Conferència de les Nacions Unides sobre el Dret de la Mar (Ginebra, 1958): Encara que no va ser possible aconseguir una convenció única i no es va resoldre el problema del límit exterior del MT, es van poder concloure IV Convencions sobre el Dret de la Mar i I Protocol Facultatiu:
    - Conveni sobre la Mar Territorial (MT) i la Zona Contigua (ZC)
    - Conveni sobre Alta mar
    - Conveni sobre Pesca i Conservació dels Recursos Vius de l'Alta mar
    - Conveni sobre la plataforma continental
    - Protocol facultatiu de signatura relatiu a la solució obligatòria de controvèrsies.

- Segona Conferència de les Nacions Unides sobre el Dret de la Mar (Ginebra 1960): Fracàs (la fórmula de 6 mm MT i 6 mm ZC no va ser secundada per un vot).
- La Tercera Conferència de les Nacions Unides sobre el Dret de la Mar (1973-1982) finalitza amb l'adopció de la [Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret de la Mar de Montego Bay \(CNUDM\), 10/12/1982](#), negociada per consens i adoptada per votació, l'entrada en vigor de la qual requeria l'adopció d'un acord relatiu a l'aplicació de la Part XI de la CNUDM (1994).

B. LA CONVENCIÓ DE LES NACIONS UNIDES SOBRE EL DRET DE LA MAR (CNUDM)

- La [CNUDM](#) crea una divisió espacial de les mars i oceans, distingint els espais marins sota sobirania o jurisdicció de l'Estat riberenc/espais marins més enllà dels límits de la jurisdicció nacional.
  - Espais sota sobirania o jurisdicció: línies de base; aigües interiors; aigües arxipelàgiques; mar territorial; zona contigua; zona econòmica exclusiva; i plataforma continental.
  - Espais fora de la sobirania: alta mar i la zona.

Zones of Marine Spaces from National Coastal Boundaries to International Spaces [Paul Arthur Berkman, Seguridad medioambiental en el océano Ártico: Promoting Co-Operation and Preventing Conflict, Whitehall paper 75, 2010, 91.].

B.0. LÍNIES DE BASE I DETERMINACIÓ DE LES AIGÜES INTERIORS

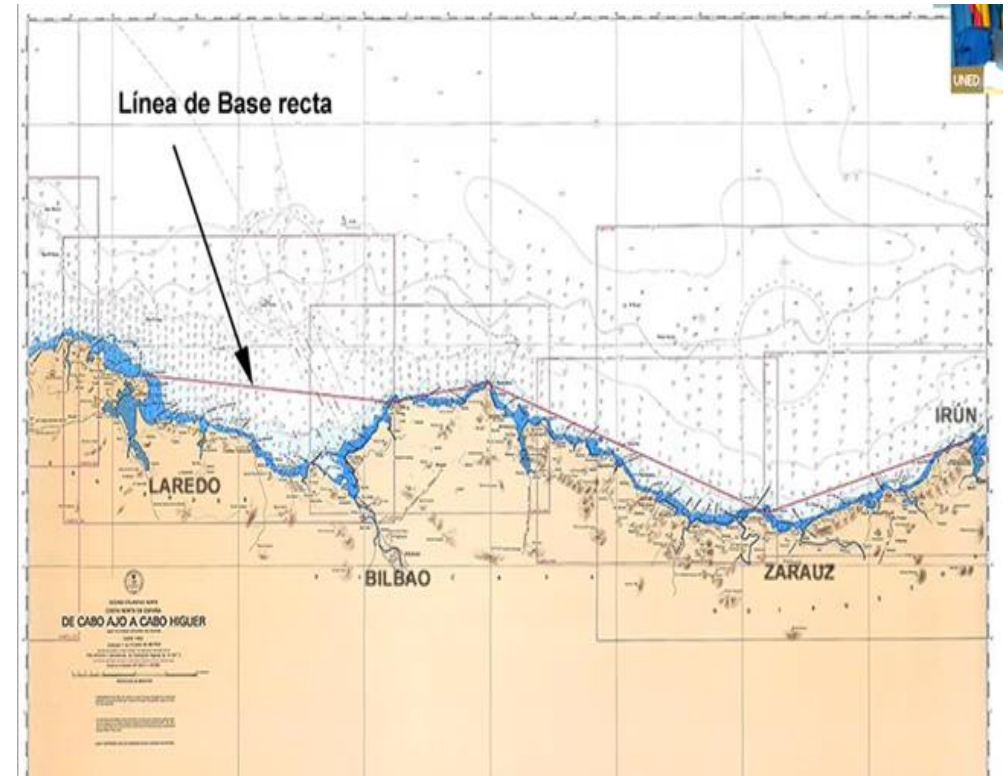
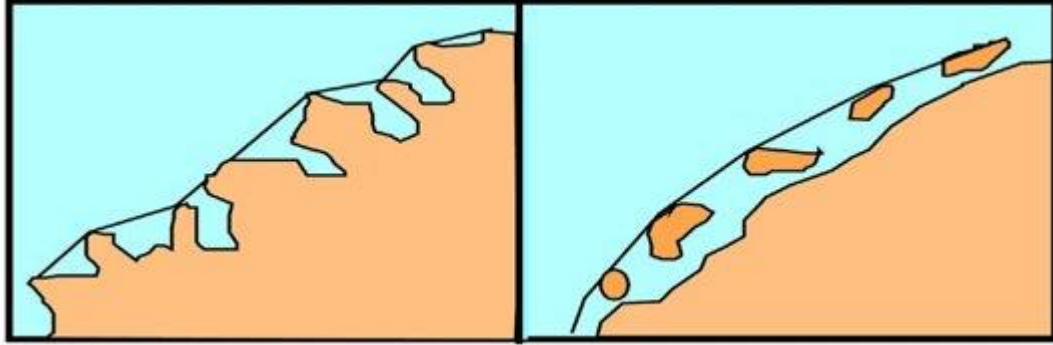
- Traçar les línies de base és la primera operació per a establir les diferents zones marítimes.
- Com a regla general: la línia de base normal és la línia de baixamar al llarg de la costa.
- **Excepcions:**
  - Línies de base tradicionals (dibuix en la següent diapositiva)
    - Ríus (estuaris): si desemboca directament en la mar, la línia de base serà una línia recta traçada a través de la desembocadura entre els punts de la línia de baixamar de les seves ribes.
    - Ríus (deltes)
    - Ports: es consideren part del sistema portuari les construccions portuàries permanents més allunyades de la costa que formen part integrant d'aquest.
    - Badies: si la distància entre les línies de baixamar dels punts naturals d'entrada no supera els 24 m, es pot traçar una línia de demarcació entre les dues línies de baixamar i les aigües tancades es consideren aigües interiors.
    - Elevacions en aigües baixes.

LÍNIAS TRADICIONALS @Fte: Valentin Bou

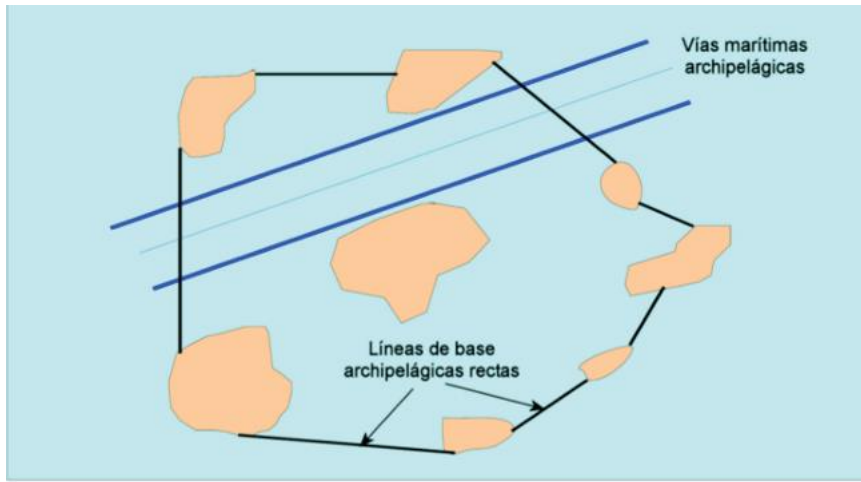
- Línia de base recta: costes amb obertures profundes i illes al llarg del litoral en els voltants.

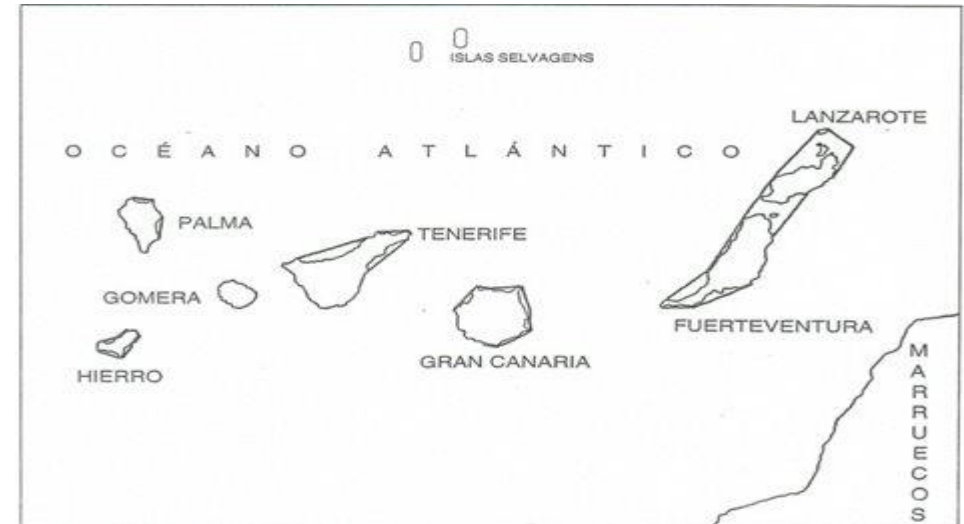
- Línies de base arxipelàgiques rectes:

- Una vegada determinada la línia de base.
- AIGÜES INTERIORS: aigües situades dins de la línia de base del MT i subjectes a la sobirania de l'estat amb un límit: dret de pas innocent per aigües interiors que han estat creades pel traçat de línies de base rectes.
  - AIGÜES ARXIPELÀGIQUES: són les aigües delimitades per les línies de base arxipelàgiques i inclouen el llit i el subsol. Cal tenir en compte que també pot haver-hi aigües interiors a causa de les vedes tradicionals. En qualsevol cas, estan sotmeses a la sobirania de l'Estat arxipelàgic amb dos límits: dret de pas innocent amb possibilitat de suspensió temporal en totes les aigües arxipelàgiques i dret de pas (marítim i aeri) per les vies marítimes arxipelàgiques.

- Les línies de base d'Espanya:

B.1. RÈGIM DELS ESPAIS SOTA JURISDICCIO DE L'ESTAT RIBERENC

(i) Mar Territorial (MT)

- Definició: És la franja de mar adjacent al territori terrestre d'un estat. Inclou el sòl i el subsol i té dos límits (interior: línia de base/exterior: fins a 12 nm).
- Per a la delimitació del MT entre estats amb costes adjacents o oposades, s'aplicarà la regla de l'equidistància.
  - **Règim general:** Sobirania limitada pel dret de pas innocent amb possibilitat de suspensió temporal.
    - Espanya: Llei 10/1977 sobre MT espanyola: 12 nm i delimitació per equidistància.
  - **Règim de l'Estret:** La CNUDM modifica el dret consuetudinari anterior que establia el dret de pas innocent sense possibilitat de suspensió. S'estableixen diferents règims:
    - Pas innocent sense possibilitat de suspensió per als estrets formats per una illa d'un Estat riberenc d'aquest estret i el seu territori continental, quan de l'altre costat de l'illa existeixi una ruta d'alta mar o zona econòmica exclusiva igualment convenient per a la navegació (Messina) i els que comuniquen una zona de l'alta mar o d'una zona econòmica exclusiva i una altra zona de mar territorial d'un Estat (Tiran)-diapositiva 15.
    - Grans estrets: estrets que han estat regulats per un acord internacional en vigor-diapositiva 16.

- ❖ Estrets turcs (el Bòsfor i els Dardanel·ls), sotmesos a un règim internacional específic en virtut de successius convenis internacionals; sent l'últim d'ells, el de Montreux de 20 de juliol de 1936.
- ❖ Estret de Magallanes, en virtut del Tractat entre Xile i l'Argentina de 23 de juliol de 1881
- Llibertat de navegació: Estrets utilitzats per a la navegació internacional pels quals passa una ruta d'alta mar o una que travessa una zona econòmica exclusiva, sempre que aquesta sigui convenient per a la navegació.
- Falsos estrets-diapositiva 17.
- Diferències pas en trànsit i pas inocent:
  - Els submarins poden realitzar el pas ràpid i ininterromput per l'estret submergits (si és el cas, per les vies assenyalades a aquest efecte), atès que és el seu mode habitual d'operar.
  - Els vaixells de guerra de superfície poden transitar, de manera ràpida i ininterrompuda, conforme a pràctiques de navegació acceptades, sense afectar la seguretat en la mar de la força, incloent-hi la navegació en formació i el llançament i recollida d'aeronaus.
  - Les aeronaus poden exercir el dret de pas en trànsit.

Estrets amb règim de pas innocent: Tiran i Messina

Uneix la mar Rojo amb les mars territorials d'Egipte, Israel, Aràbia Saudita i Jordània.

Estrets històrics: Dardanel, Bòsfor-Magallanes

Falsos estrets:

(ii) Zona contigua (CZ)

- Definició: la següent zona es denomina (CZ) i té dos límits (interior: límit exterior de la MT/ exterior: fins a 24 milles nàutiques (mm) mesurades des de la línia de tancament).
- Règim: jurisdicció limitada de l'Estat riberenc.

(iii) Zona Econòmica Exclusiva (ZEE)

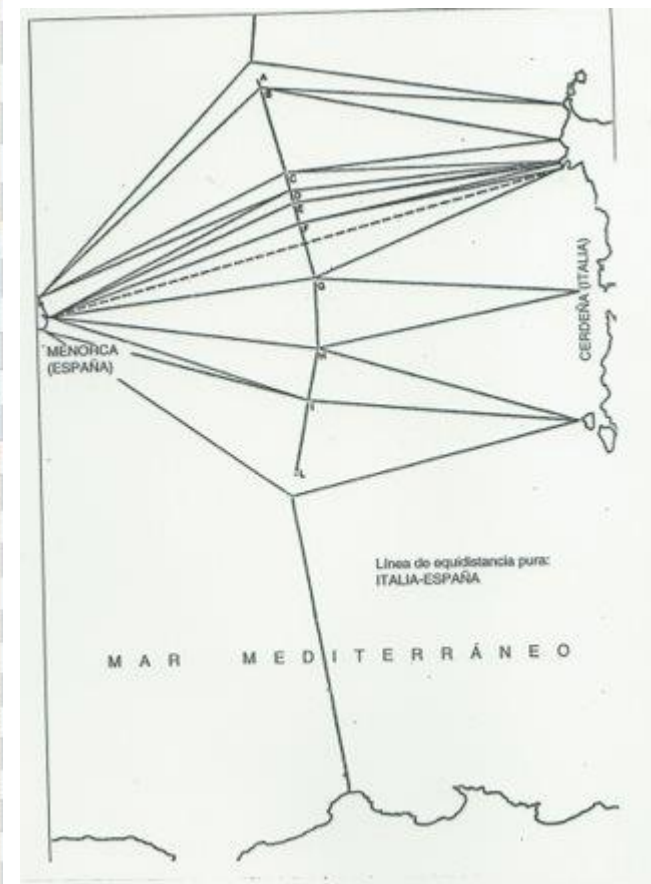
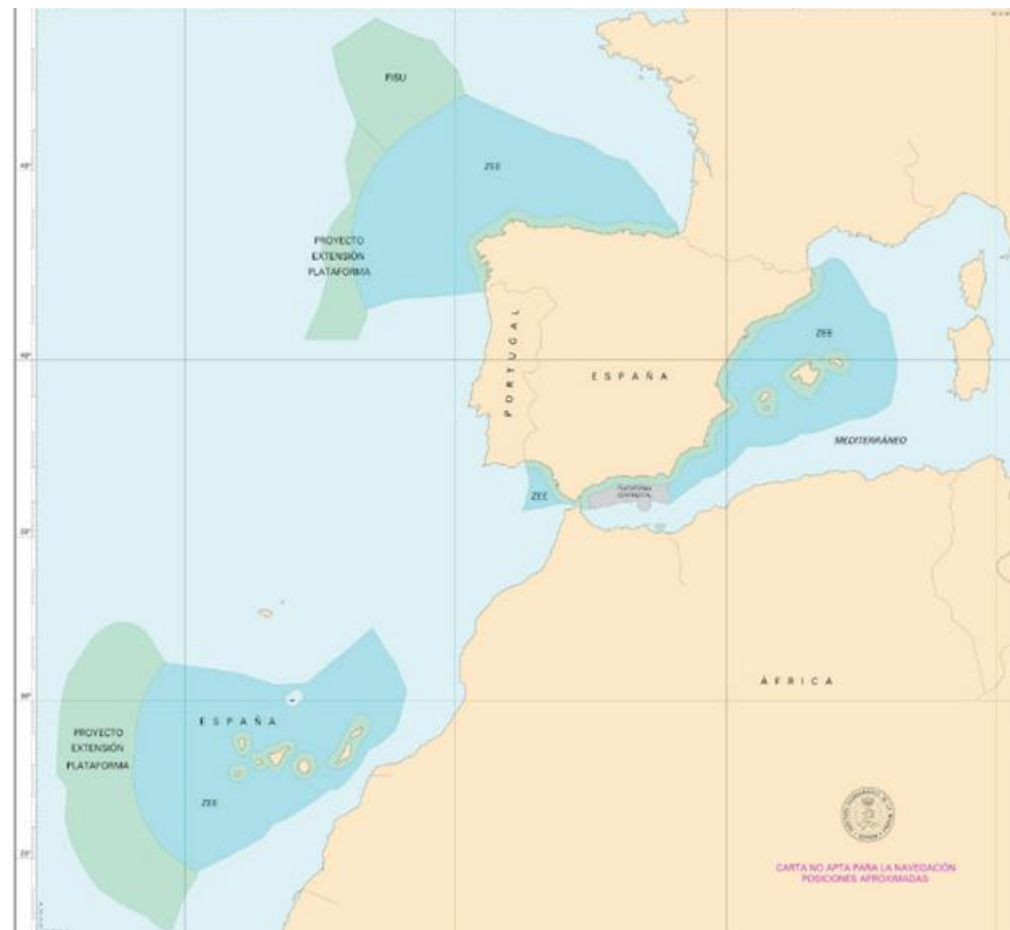
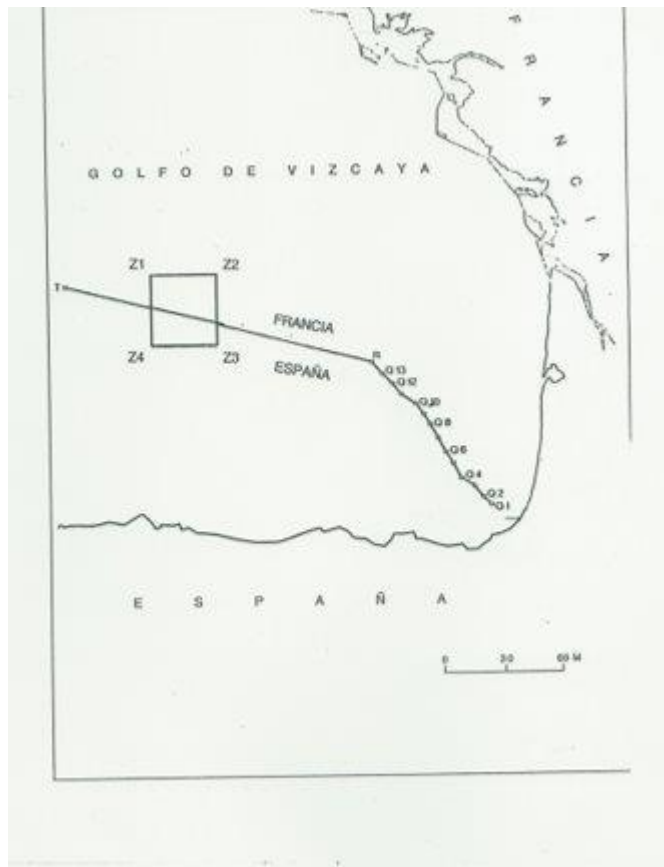
- Definició: zona situada més enllà i adjacent a la MT i que té dos límits (interior: límit exterior de la MT/ exterior: fins a 200 MM mesurats a partir de la línia de base).
- Abasta la columna d'aigua i el llit i subsol marins, però cal tenir en compte el règim de la plataforma continental.
- S'estableix mitjançant un acte de proclamació expressa de l'Estat
  - Espanya: Només Oceà Atlàntic.
- Drets, jurisdicció i deures de l'Estat riberenc:
  - drets de sobirania" econòmica (règim pesquer) i jurisdicció sobre illes i estructures artificials, recerca científica marina, protecció i preservació del medi ambient.
  - Altres drets de la CNUDM.
- Drets i deures d'altres Estats. Clàusula residual.
- Delimitació de la ZEE entre Estats amb costes adjacents o en conflicte: solució equitativa.

(iv) *Plataforma continental (CS)*

- Definició: llit i subsol de les zones submarines que s'estenen més enllà de la MT amb dos límits: interior: límit exterior de la MT; exterior: amb dues opcions:
  - Fins a 200 MM comptats a partir de les línies de base
  - Fins a la vora exterior del marge continental (Art. 76.3: inclou plataforma + talús + emersió continental) amb dos límits alternatius (Art. 76.5):
    - fins A 350 mm de les línies de base.
    - fins A 100 mm de la isóbata de 2500 metres.
- Drets, jurisdicció i deures de l'Estat riberenc independents de: (i) la seva ocupació real o fictícia (= *ab initio*) i (ii) de qualsevol declaració expressa (*ipso facto*).
  - els "drets de sobirania" econòmica.
  - Són drets exclusius: no hi ha excedent encara que l'Estat riberenc no els exerceixi.
- Preguntes sobre el CS.
  - Determinació del concepte "recurs natural": recursos minerals; altres recursos no vius (inclou gas i hidrocarburs); espècies sedentàries (immòbils en el llit o el subsol en període d'explotació; només poden moure's en contacte físic amb el llit o el subsol).
  - Delimitació: equidistància/circumstàncies especials d'equitat.

Delimitació de la CS entre Espanya i França; i entre Espanya i Itàlia:

B.2. RÈGIM DELS ESPAIS SITUATS FORA DE LA JURISDICCIO DE L'ESTAT RIBERENC

(i) Alta mar (AM)

- Espai residual que es defineix per exclusió (Art. 86 CNUDM), per la qual cosa dependrà dels límits exteriors dels espais marins dels estats costaners (és necessari enviar una còpia de les cartes d'escala o llistes de coordenades al Secretari General de l'ONU).
- Règim jurídic:
  - Règim de llibertat (art. 87). Navegació (regulada detalladament en la CNUDM); sobrevol; estesa de cables submarins i oleoductes; construcció d'illes artificials i instal·lacions permeses en dret internacional; pesca (no absoluta, garantir la conservació i la cooperació estatal); recerca científica.
  - Ús pacífic/il·legitimitat de les reivindicacions de sobirania.
  - Llibertat de navegació: regulació de les excepcions a la jurisdicció exclusiva de l'Estat d'abanderament sobre els vaixells mercants en alta mar per vaixells de guerra o aeronaus militars o degudament autoritzades i identificables:
    - Dret a abordar i capturar vaixells o aeronaus pirates (o en poder de pirates) i detenir a persones i confiscar-se de béns: vaixells de guerra o aeronaus militars o altres vaixells/aeronaus estatals, degudament autoritzats, i identificables com a vaixells al servei d'un govern.

- Dret a abordar i confiscar vaixells que realitzin transmissions de ràdio/televisió no autoritzades al públic en general en violació de les normes internacionals, i a confiscar persones i confiscar equips: vaixells de guerra o aeronaus militars o altres vaixells/aeronaus estatals, degudament autoritzats, i identificables com a vaixells al servei d'un govern de qualsevol Estat en el qual puguin rebre's, o d'aquells els serveis dels quals s'interfereixin.
- Dret de persecució i captura en alta mar d'un vaixell estranger quan l'Estat riberenc tingui motius raonables per a creure que està cometent infraccions de les lleis i reglaments estatals o violant els drets per a la protecció dels quals la zona on es produeix la infracció, o violació de les lleis de l'espai marí on es troba.
  - ❖ Han de començar en aigües interiors, mar territorial, etc. (aigües dins de la sobirania) i continuar fora de l'espai marí sense interrupció: vaixells de guerra o aeronaus militars o altres vaixells/aeronaus estatals, degudament autoritzats, i identificables com a vaixells al servei d'un govern de l'Estat riberenc ÚNICAMENT.
- Dret a visitar vaixells estrangers sota sospita raonable de: (i) comerç d'esclaus; (ii) absència de nacionalitat; (iii) mateixa nacionalitat que el vaixell de guerra però enarborant pavelló estranger; vaixells de guerra o aeronaus militars o altres vaixells/aeronaus d'Estat, degudament autoritzats, i identificables com a vaixells al servei d'un govern de qualsevol Estat.

- Repressió del tràfic d'estupefaents/psicotròpics: no és una excepció a la regla general, excepte en casos excepcionals expressament prevists en els tractats internacionals. Així, un Estat d'abanderament pot sol·licitar la cooperació d'altres Estats: Convenció de Viena de l'ONU de 1989 contra el tràfic d'estupefaents i substàncies psicotròpiques: mesures de cooperació per a la vigilància i la repressió.
  - Espanya-Itàlia: tractat de 1990 sobre reconeixement mutu del dret d'intervenció més enllà de la mar territorial. Deure d'assistència en alta mar.

(ii) La zona (Z)

- Definició: fons marins i oceànics i el seu subsol més enllà dels límits de la jurisdicció nacional; determinació precisa de l'extensió del límit exterior de la plataforma continental dels Estats riberecs.
- CNUDM: patrimoni comú de la humanitat sense reconeixement de reivindicacions de sobirania ni apropiacions; activitats en benefici de la humanitat, amb especial consideració al benefici dels Estats en desenvolupament; i fins pacífics.
- Autoritat Internacional dels Fons Marins (els Estats parteix en la CNUDM són membres automàticament): La AIFM organitza i controla l'exploració i explotació dels recursos de la Zona.

- Part XI: Règim d'utilització complex, innovador i equitatiu, però cap Estat desenvolupat es va adherir. Per tant, acord relatiu a l'aplicació de la Part XI de la CNUDM 1982 (resolució 48/263 de la AGNU) - en vigor 1996.
- Modificació de la Part XI relativa al sistema d'exploració i explotació que ha d'interpretar-se conjuntament -i en cas de col·lisió- amb preferència per l'acord.

JURISDICCIO DELS ESTATS SOBRE L'ESPAI AERI

- A. Consideracions generals
- B. Espai aeri nacional
- C. Espai aeri internacional

A. CONSIDERACIONS GENERALS

- Espai atmosfèric sobre la Terra.
  - Límit superior: l'espai exterior, encara que es desconeix el límit exacte.
    - Situats en espais subjectes a la sobirania d'un Estat: territori, aigües, etc.
  - Límits laterals: projecció vertical de les fronteres terrestres i límits de la mar territorial (aigües arxipelàgiques).
    - Situats en espais no subjectes a sobirania: ZC, ZEE, AM i Antàrtida.
- Inicialment: conflicte entre partidaris de la llibertat absoluta/conciliació dels drets de protecció de l'Estat de sobrevol. Finalment: solució pragmàtica que estableix un règim diferenciat per a l'espai aeri nacional/internacional.

B. RÈGIM NACIONAL DE L'ESPAI AERI

- És l'espai aeri sobre els espais subjectes a sobirania.
- Conveni sobre Aviació Civil Internacional - Chicago 1944 (aplicable únicament a les aeronaus civils): "Els Estats contractants reconeixen que tot Estat té sobirania completa i exclusiva sobre l'espai aeri situat per sobre del seu territori". Conseqüències de la "sobirania completa i exclusiva".
- Sobrevol i aterratge: amb autorització estatal.
- Distinció del règim jurídic entre serveis aeris internacionals regulars/no regulars.
  - No programat: les "cinc llibertats de l'aire": Art. 5.
  - Programades: no es beneficien de les llibertats comercials de l'aire: Art. 6: permís especial per a operar (acords bilaterals de trànsit aeri model EUA-Regne Unit de 1946) però gaudeixen de llibertat de sobrevol i escala tècnica.
- Es pot derrocar un avió si sobrevola sense autorització? Esmena 1984: Exigir l'aterratge i donar les orientacions necessàries per a posar fi a la infracció, però ha d'abstenir-se d'utilitzar armes contra aeronaus civils i evitar posar en perill la vida dels ocupants de les aeronaus (Art. 3bis).
- Creació de l'Organització d'Aviació Civil Internacional (OACI).

C. RÈGIM INTERNACIONAL DE L'ESPAI AERI

- Espai aeri que sobrevola espais no subjectes a sobirania estatal.
- Règim jurídic: llibertat de sobrevol en una interpretació *sensu contrario* de les disposicions del règim jurídic nacional de l'espai aeri i dels articles de la CNUDM.

Esta obra está protegida con una [Licencia Creative Commons Atribución-NoComercial-SinDerivar 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).